

Orientation to Ontario

UFAHAMU WA MTUMIAJI

HUDUMA ZA SIMU NA MTANDAO

Chaguzi nyingi zipo katika maeneo ya mijini. Hakikisha kuwa umetafiti chaguo zote na kuelewa maelezo yote ya mkataba wowote kabla ya kuutia saini. Unaweza kuokoa pesa kwa:

- Kuunganisha (Kuchanganya) simu yako, INTANETI na huduma za kebo.
- Kununua mipango ya familia kwa huduma za simu za rununu.
- Kwa kutumia kadi ya simu ya umbali mrefu na ya kimataifa.

Ikiwa huna ufikiaji wa mtandao nyumbani, zingatia:

- Kutumia huduma ya bure ya Intaneti kwenye maktaba ya umma ya karibu nawe (pamoja na kadi ya maktaba).
- Kwenda kwenye maduka ya kahawa na mikahawa ambayo hutoa ufikiaji wa bure bila waya (pia huitwa maeneo yenye Wi-Fi).

Pata maelezo zaidi kuhusu huduma za simu na Intaneti kwenye settlement.org au findlink.at/dailylife

POSTA NCHINI KANADA

Unaweza kutuma na kupokea vifurushi katika maduka ya rejareja ya Posta nchini Kanada, katika majiji na miji yote.

Unaweza kudhibiti na kulipa bili mtandaoni kwa huduma ya posta ya Canada Post.

Kwa habari kuhusu bidhaa na huduma

zingine, tembelea canadapost.ca au piga simu 1-866-607-6301.

KUNUNUA CHAKULA

Unaweza kununua chakula kwenye:

- Maduka ya mboga na maduka makubwa.
- Maduka ya urahisi (au “maduka ya kona”). Chakula ni ghali zaidi katika maduka haya.
- Masoko madogo ya matunda na mboga.
- Maduka ya kuuza nyama na mikate.

MAELEZO MUHIMU

Ontario ina ghala za chakula za ndani ambapo watu walio katika matatizo ya kifedha wanaweza kupata mboga bila malipo.

Piga simu 416-656-4100 au zitembelee. Feed Ontario kwa feedontario.ca au findlink.at/Foodbanks

BAHASHISHI YA FEDHA

Ikiwa unahisi kuwa umepata huduma nzuri, labda katika mkahawa au kuchukua teksi, una chaguo la kutoa bahashishi ya fedha. Kawaida ni asilimia 10-15 ya bili hiyo. Kutoa bahashishi ya fedha si lazima.

ULIZI WA MTUMIAJI

Kama mtumiaji unalindwa na Sheria ya Ulinzi wa Mtumiaji. Kwa habari zaidi kuhusu hii inajumuisha, tafadhali tembelea ontario.ca au findlink.at/consrights.

Funded by / Financé par

ULIZI WA MTUMIAJI

Sote tuna jukumu katika ulinzi wa watumiaji. Serikali imeweka sheria za kuwalinda watumiaji na makampuni lazima yafuate sheria ili kulinda taarifa za wateja na wafanyakazi. Hata hivyo, kila mtu nchini Kanada lazima achukue hatua ili kujilinda.

- Ofisi ya Masuala ya Watumiaji hutoa taarifa juu ya mada nyingi za ulinzi wa watumiaji katika consumerinformation.ca
- Kituo cha Kupambana na Ulaghai cha Kanada hukusanya na kushiriki taarifa kuhusu ulaghai wa watumiaji katika antifraudcentre-centreantifraude.ca

WIZI WA UTAMBULISHO

Wizi wa utambulisho ni pale mtu anapotumia taarifa zako za kibinafsi bila kibali chako kufanya uhalifu. Wezi wa utambulisho wanaweza kutumia utambulisho wako kuiba pesa zako au kutumia kadi yako ya mkopo kufanya manunuzi. Wanaweza pia kutumia utambulisho wako kufanya uhalifu mwingine kwa jina lako.

Ni muhimu sana kulinda habari na hati zifuatazo:

- Nambari ya Bima ya Jamii
- Nambari ya leseni ya udereva
- Nambari ya Kadi ya Afya
- Kadi ya mkopo na habari ya benki
- Kadi ya benki
- Cheti cha kuzaliwa
- Pasipoti
- Visa na idhini ya kusoma

Kuna njia nyingi ambazo wezi wanaweza kuiba utambulisho wako. Wanaweza kuchukua barua kutoka kwa kisanduku chako cha barua, au kuiba pochini yako, mkoba, au begi. Wezi wanaweza pia kuchukua karatasi na hati muhimu kutoka kwa nyumba yako, gari, kabati au hata mapipa yako ya taka na kutengeneza tena.

ULIZI WA MTANDAONI

Huduma za benki na ununuzi mtandaoni huongeza hatari yako ya wizi wa utambulisho. Habari yako inaweza kuibiwa kutoka kwa kompyuta. Kuwa mwangalifu sana unapotumia kompyuta za umma kama zile za maktaba na

maabara za kompyuta. Ondoka kwenye barua pepe na tovuti zako kila wakati. Usihifadhi manenosiri yako kwenye tovuti na ufute historia yako ya utafutaji.

- Usijibu barua pepe kutoka kwa watumaji usiowajua wanaoomba maelezo yako ya kibinafsi.
- Usibofye viungo katika ujumbe kutoka kwa watu usiowajua.
- Usiamini barua pepe zinazotoa zawadi, tuzo au njia za haraka za kupata pesa.
- Usishiriki kamwe maneno siri yako na kuyafanya kuwa magumu kuyakisia.
- Kuwa mwangalifu kuhusu kufanya ununuzi kutoka kwa tovuti, kama vile eBay, Craigslist, na Kijiji; usihamishe pesa kwa wageni.

UZUIAJI

Kitambulisho chako kikimeibiwa inaweza kuwa vigumu sana kutatua tatizo hilo. Huenda mkopo wako ukaharibika kwa miaka mingi, jambo ambalo hufanya iwe vigumu kupata akaunti ya simu ya mkononi, kadi ya mkopo, au hata rehani.

Jifunze kuhusu kulinda Nambari yako ya Bima ya Jamii katika Service Canada (Huduma ya Kanada.) Tembelea servicecanada.gc.ca au findlink.at/IS-SIN

Kwa maelezo zaidi kuhusu kulinda taarifa zako za kibinafsi, tembelea tovuti ya serikali ya Ontario kwa ontario.ca au findlink.at/persinfo

RIPOTI ZA MKOPO

Ripoti yako ya mkopo hukusanya taarifa kutoka kwa shughuli zako zote za kifedha, ikiwa ni pamoja na malipo ya mkopo, kadi za mkopo, simu na akaunti za mtandao na bili nyinginezo. Kuchelewa au kuruka malipo au kutolipa bili kutapunguza alama yako ya mkopo. Hii itaathiri uwezo wako wa kupata mkopo au rehani.

Pata maelezo zaidi kuhusu ripoti za mikopo katika Ontario katika tovuti ya Ulinzi wa Mtumiaji ya Ontario ontario.ca au findlink.at/credreport

JE, UNAJUA?

Wateja wana jukumu la kulinda kadi zao za malipo na mkopo na Nambari zao za Utambulisho wa Kibinafsi (PIN). Ni lazima uripoti kadi zilizopotea na kuibiwa ili ziweze kuzimwa. Ukimpa mtu PIN yako, unaweza kuwajibika kwa malipo ya ulaghai anayotekeleza.

MAELEZO MUHIMU

Ikiwa unafikiri utambulisho wako umeibiwa, unaweza kuweka arifa ya ulaghai kwenye ripoti yako ya mikopo kwa kuwasiliana na mashirika yafuatayo ya kuripoti mikopo: Equifax: 1-800-465-7166

na Trans Union: 1-877-525-3823.

